

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJASTA VARHAISKASVATUKSEN SOSIONOMIKSI

Kelpoisuus muuttaa tehtäväkuvaa varhaiskasvatuksessa

TEKIJÄT Noora Hytönen
Kati Vänttinen
Minna Vänttinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijät Noora Hytönen, Kati Vääntinen ja Minna Vääntinen	
Työn nimi Varhaiskasvatuksen opettajasta varhaiskasvatuksen sosionomiksi. Kelpoisuus muuttaa tehtäväkuvaa varhaiskasvatuksessa	
Päiväys	17.4.2023
Sivumäärä/Liitteet	46/2
Toimeksiantaja Iisalmen kaupungin varhaiskasvatuspalvelut	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Vuonna 2018 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus vaatii vähintään varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkinnon (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 26 §). Tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 2020 tai sen jälkeen opintonsa aloittaneet sosionomiopiskelijat eivät enää voi saada sosionomin tutkinto-ohjelmasta varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutta, vaan valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomeiksi.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa selvitettiin millaisiin tehtäviin valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomit tulevaisuudessa työllistyvät. Toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä toimi Iisalmen varhaiskasvatuspalvelut, jossa kehitettiin tehtäväkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille yhtäaikaaisesti tämän opinnäytetyön etenemisen kanssa. Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuvan määrittäminen, sillä aihe on erityisen ajankohtainen, kun ensimmäisiä varhaiskasvatuksen sosionomeja alkaa valmistua ammattikorkeakouluista. Monissa kunnissa ei kuitenkaan vielä ole laadittuna tehtäväkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Iisalmen varhaiskasvatuksen ammattilaisille lähetetyn Webropol-kyselyn avulla, millaisia toiveita varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on varhaiskasvatuksen sosionomien työlle tulevaisuudessa. Iisalmen varhaiskasvatuspalvelut voivat hyödyntää tämän opinnäytetyön kyselyn tuloksia kehittäessään tehtäväkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille.</p> <p>Kyselyn tulokset analysoitiin käyttäen menetelmänä sisällönanalyysiä. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset toivovat varhaiskasvatuksen sosionomien hyödyntävän työssään ennalta ehkäisevää työtettä ja tietämystään lastensuojelusta. Lisäksi tuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen sosionomien toivotaan ottavan vastuuta monialaisen yhteistyön toteuttamisesta, sekä mahdollistavan matan kynnyksen tukea perheille.</p>	
Avainsanat Varhainen tuki, varhaiskasvatuksen sosionomi, kasvatusyhteistyö, sosiaalipedagogiikka	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Authors Noora Hytönen, Kati Vääntinen and Minna Vääntinen	
Title of Thesis From early childhood education teacher to Bachelor of Social Services in early childhood education. Eligibility changes the task description in early childhood education	
Date April 17, 2023	Pages/Appendices 46/2
Client Organisation /Partners Early Childhood Education Services in the Town of Iisalmi	
<p>Abstract</p> <p>According to the Early Childhood Education Act, which came into force in 2018, the qualification of an early childhood education teacher requires at least a bachelor's degree in early childhood education (Early Childhood Education and Care Act 540/2018, 26 §). This means that Bachelor of Social Services students who started their studies in 2020 or later can no longer obtain the qualifications of an early childhood education teacher from the degree program in Bachelor of Social Services but will graduate as Bachelor of Social Services in early childhood education and care.</p> <p>This thesis is a qualitative study that examined what kind of tasks the graduating Bachelor of Social Services in early childhood education and care is employed to do in the future. The client for this thesis was Iisalmi early childhood education services, which was developing a job description for the Bachelor of Social Services in early childhood education and care at the same time as the progress of this thesis. The topic chosen for the thesis was the definition of the job description of a Bachelor of Social Services in early childhood education and care. The topic is particularly topical when the first Bachelors of Social Services in early childhood education and care are now beginning to graduate from universities of applied sciences. However, many municipalities have not yet drawn up job descriptions for Bachelor of Social Services in early childhood education and care.</p> <p>In this thesis, the Webropol survey sent to Iisalmi early childhood education professionals examined what kind of wishes early childhood education professionals have for the work of Bachelor of Social Services in early childhood education and care in the future. Early childhood education and care services of Iisalmi can use the results of the survey to develop a job description for the Bachelor of Social Services in early childhood education and care.</p> <p>The results of the survey were analyzed using content analysis as a method. The results of the study show that early childhood education and care professionals hope that Bachelor of Social Services in early childhood education and care will make use of a preventive approach to work and their knowledge of child welfare in their work. In addition, the results show that it is hoped that a Bachelor of Social Services in early childhood education and care will take responsibility for implementing multidisciplinary cooperation and enable low-threshold support for families.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Early support, Bachelor of social services in early childhood, a partnership of bringing up children, social pedagogy.</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	6
2	LAADUKAS VARHAISKASVATUS	7
2.1	Varhaiskasvatuspalvelut Suomessa.....	7
2.2	Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	8
2.3	Tuen tasot varhaiskasvatuksessa	9
2.4	Varhaiskasvatusta ohjaavat arvot.....	10
3	VARHAISEN TUEN MÄÄRITELMÄ.....	12
3.1	Varhainen tuki käsitteenä	12
3.2	Ehkäisevä lastensuojelu.....	13
3.3	Yhteistyö perheiden kanssa	14
4	VARHAISKASVATUKSEN SOSIONOMIEN YDINOSAAMINEN	16
4.1	Sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetenssit.....	16
4.2	Sosionomien ja opettajien roolit varhaiskasvatuksessa.....	17
5	SOSIAALIPEDAGOGIIKKA.....	19
5.1	Sosiaalipedagogiikan perusajatus	19
5.2	Sosiaalipedagogiikka vahvistaa osallisuutta	19
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	21
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
7.1	Tutkimusmenetelmä.....	22
7.2	Tutkimusympäristö.....	22
7.3	Aineiston keruu.....	23
7.4	Aineiston analysointi	23
8	TUTKIMUSTULOKSET	27
8.1	Monialainen yhteistyö ja perheiden tukeminen.....	27
8.2	Ennaltaehkäisevä työote.....	27
8.3	Monipuolista osaamista varhaiskasvatukseen	28
9	POHDINTA	29
9.1	Pohdinta ja tulosten tarkastelu.....	29
9.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	31
9.3	Ammatillinen kasvu	32
9.4	Hyödynnettävyys ja kehittämisideat	33

LÄHTEET	34
LIITE 1: SAATEKIRJE WEBROPOL-KYSELYYN	38
LIITE 2: KUVAKAAPPAUS WEBROPOL-KYSELYSTÄ VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖLLE	39
Kuva 1. Varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset 1985–2019	7
Kuva 2. Varhaiskasvatusta ohjaavat arvot	11
Kuva 3. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva	16
Kuva 4. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen	24
Kuva 5. Esimerkki aineiston luokittelusta	26

1 JOHDANTO

Uuden 2018 voimaan tulleen varhaiskasvatustlain mukaan varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus vaatii vähintään varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkinnon (Varhaiskasvatustlaki 540/2018, 26 §). Tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 2020 tai sen jälkeen opintonsa aloittaneet sosionomiopiskelijat eivät enää voi saada sosionomin tutkinto-ohjelmasta varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutta, vaan valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomeiksi.

Kuntien vastuulle jää määrittellä varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuva ja palkkaus. Pohdimmekin johtaako tämä siihen, että varhaiskasvatuksen sosionomeja ei mielellään palkata kaikkiin varhaiskasvatuksen yksiköihin niin sanotusti tuntemattomaan tehtäväkuvaan. Päätyvätkö varhaiskasvatuksen sosionomit sijaisiksi epäpätevän opettajan nimikkeellä, mikä taas johtaa siihen, että heitä ei voida palkata vakituiseen työsuhteeseen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, millainen varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuva voisi tulevaisuudessa olla. Opinnäytetyömme aiheeksi valikoitui varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuvan määrittäminen, sillä aihe on erityisen ajankohtainen, kun ensimmäisiä varhaiskasvatuksen sosionomeja alkaa valmistua ammattikorkeakouluista. Valmistuvien, tai varhaiskasvatuksen opintoihin suuntautumista harkitsevien sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta on tärkeää saada tietoa siitä, millaista työ varhaiskasvatuksessa voisi tulevaisuudessa olla.

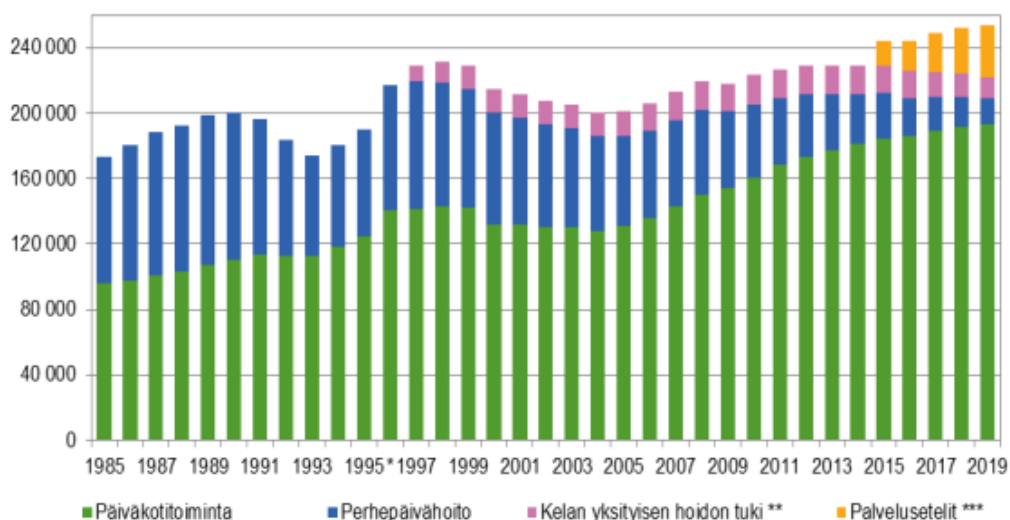
Toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä toimii Iisalmen kaupungin varhaiskasvatus, jossa on ollut meneillään yhtä aikaa tämän opinnäytetyön etenemisen kanssa varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuvan suunnittelu. Osana tätä opinnäytetyötä toteutettiin kysely Iisalmen varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jossa selvitettiin heidän ajatuksiaan ja toiveitaan siitä, millaisia työtehtäviä varhaiskasvatuksen sosionomien vastuulle voisi kuulua. Iisalmen varhaiskasvatuspalvelut voivat hyödyntää tätä tietoa kehittäessään tehtäväkuva varhaiskasvatuksen sosionomeille.

2 LAADUKAS VARHAISKASVATUS

2.1 Varhaiskasvatuspalvelut Suomessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on varhaiskasvatuslain (24 §) määrittämä jokaisen suomalaisen lapsen oikeus. Varhaiskasvatuksen merkitystä ja laatua mittaavat tutkimukset ja suositukset osoittavat, että vain laadukas varhaiskasvatus mahdollistaa positiivisia vaikutuksia. Yksittäiset laatutekijät eivät ratkaise yksistään hyviä vaikutuksia, vaan laatutekijöiden kokonaisvaikutuksella on merkitystä. (Karila 2016, 5.) Kansainvälisessä varhaiskasvatuksen vaikutuksia käsittelevässä tutkimuksesta käy ilmi, että laadukas varhaiskasvatus on hyödyksi lapsen kehitykselle, sekä selviytymiselle myöhemmin elämässä. Erityisesti varhaiskasvatuksen positiivisista vaikutuksista hyötyvät heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat lapset. (van Huizen & Plantenga 2018, 206.)

Varhaiskasvatuspalvelut myös tavoittavat suuren joukon lapsia ja heidän perheitään. THL:n tilastoraportin mukaan (33/2020, 10) Suomessa vuonna 2019 varhaiskasvatukseen osallistui 77 % 1–6-vuotiaista lapsista (kuva 1). Tämä luku sisältää kaikki ne lapset, jotka ovat osallistuneet kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, sekä ne, joille on myönnetty palveluseteli, tai Kelan yksityisen hoidon tuki.

Kuva 1. Varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset 1985–2019 (THL 2020)

Monissa länsimaissa varhaiskasvatusta on haluttu kehittää pedagogisempaan suuntaan, jolloin perusopetus olisi luonnollinen jatkumo varhaiskasvatuksen jälkeen. Pedagogiikan korostumista varhaiskasvatuksessa on tarkasteltu myös kriittisestä näkökulmasta pohtimalla, haluammeko opetussuunnitelmien ja pedagogiikan avulla kasvattaa lapsia tietyn mallin mukaan vastaamaan myöhemmin työelämän ja sosiaalisen elämän vaatimuksiin. (Sims & Bretting 2018, 275–276.) Varhaiskasvatukseen liittyvä politiikka noudattaa myös Suomessa jatkuvasti enemmän kansainvälisiä sopimuksia ja seuraa globaaleja trendejä. Tämän vuoksi kansallinen varhaiskasvatus on yhä tiiviimmin osa kansainvälistä kehystä. Kansainvälisillä toimijoilla voi olla keskenään myös hyvin erilaisia arvoja. Toisilla taloudellisen ja tehokas yhteiskunta korostuu ohi humanimpien arvojen. Tämä voi herättää myös huolta

siitä, toteutuuko tulevaisuudessa kaikkien lasten varhaiskasvatus tasa-arvoisesti, mikäli Suomessakin varhaiskasvatusta aletaan lähestyä laajemmin taloudellispoliittisella tavalla. (Pihlaja & Viitala 2019, 20–21.)

Varhaiskasvatustalaki (24 §) määrittää, että varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on arvioitava antamaansa palvelua, sekä lisäksi osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Tutkimukset ovat osoittaneet keskeisiksi laatutekijöiksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan osaamisen, joka painottaa ymmärrykseen lapsen kehityksestä, pedagogisten tilanteiden organosointikyvystä, vuorovaikutuksesta ja pedagogisesta ohjauksesta. Ammatillisen kehittymisen mahdollistamisella ja henkilökunnan työoloilla on myös tutkimusten osoittamana tärkeä merkitys laadukkaalle varhaiskasvatukselle. (Karila 2016, 5.)

Laadun arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen henkilöstön työmotivaatiota ja sitoutumista työhönsä, sekä auttaa työn ja työtapojen kehittämässä. Arviointikulttuuri tulisi saada osaksi varhaiskasvatuksen työtapoja ja henkilöstöllä tulisi olla aktiivinen rooli arvioinnin toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksessa arvioinnin kohteena on henkilöstön toiminta. Jotta arviointia voidaan toteuttaa, täytyy toiminnalle asettaa tavoitteet, jotka pohjautuvat lakiin ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. (Vlasov ym. 2018, 28–34.)

2.2 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen mielipiteet ja toiveet on otettava huomioon ikä- ja kehitystason mukaan varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lapsen vanhemmilla tai huoltajilla tulee myös olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Yksikössä on järjestettävä säännöllisesti lapselle, sekä hänen vanhemmilleen tai muille huoltajille edellytykset osallistua suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalaki 20 §.) Yleissopimuksen lapsen oikeuksista (60/ 1991, 12 artikla) mukaan sopimusvaltioiden on taattava lapselle, jolla on kyky omien näkemystensä muodostamiseen, oikeus esittää näkökulmansa itseensä liittyviin asioihin. Lapsen näkemys tulee ottaa huomioon ikä ja kehitystaso huomioiden.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista muodostuu yleisvaikutelma, johon liittyvät arvot ja periaatteet. Vuorovaikutuksen osalta ilmapiirin ja puitteiden tulee olla lapsen osallisuutta tukevia sekä rohkaista lasta uteliaisuuteen, yritteliäisyyteen, jakamaan ajatuksiaan sekä kokeilemaan uusia asioita. Varhaiskasvatuksen perusteissa arvoperustaa ja oppimiskäsitystä yhdistävät toimintatavat, sekä tapa, jolla lapsi kohdataan. Osallisuus on halua kuulua johonkin ja se liittyy ihmisen perusluonteeseen; olla, elää ja toimia yhteydessä toisten ihmisten kanssa. Osallisuus muodostuu ihmisen henkilökohtaisesta tunteesta ja muotoutuu vuorovaikutuksessa toisiin. Ilmapiirissä, jossa lasta arvostetaan ja hänet kuullaan lapsi voi kokea, että hänen ajatuksiaan, tunteitaan ja mielipiteitään pidetään tärkeinä. Aikuisen tulee kuunnella aidosti ja kiinnostuneesti lasta, sekä antaa lapselle tilaa. Jotta osallisuus on mahdollista, tulee lapsi kohdata läsnä olevasti ja sensitiivisesti vuorovaikutuksessa joka hetki. Lasten aloitteita ja mielipiteitä tulee arvostaa sekä kuunnella, ja havainnoida myös lapsen sanattomia viestejä. Osallisuus vahvistuu myös ottamalla lapset ja vanhemmat mukaan suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan toimintaa. (Helin, Kola-Torvinen & Tarkka 2018, 15.)

Lasten yhteistä toimintaa ja jokaisen mukana oloa yhteisessä tekemisessä ja vuorovaikutuksessa on tuettava. Tämä edistää lasten kokemusta yhteenkuuluvuudesta sekä tunnetta omasta merkityksestä yhtenä ryhmän jäsenenä. Yhteisen toiminnan ja vuorovaikutuksen tukemisella tavoitteena on mahdollistaa ja vahvistaa yhteenkuulumisen tunnetta. Näin voidaan luoda mieleisiä mahdollisuuksia osallistumiseen ja saada aikaan toiminnan kautta lapsille luontevia tapoja päästä vaikuttamaan ja päättämään yhteisten asioiden, toiminnan tavoitteiden, sekä keinojen käytöstä. Mahdollistamalla ja tuemalla lasten osallistumista ja vahvistamalla lasten toimijuutta yksilönä ja etenkin yhteisön osana, tuetaan osallisuutta sekä kuulumisena, että osallistumisena. (Nivala & Ryyänen 2019, 239.)

2.3 Tuen tasot varhaiskasvatuksessa

Jokaisella varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tarpeitaan vastaavaa tukea heti tuen tarpeiden ilmettyä. Koska tuen tulee olla systemaattista ja vaikuttavaa, sekä tutkimusperustaista, tulee sen pohjautua lapsen tunnistettuihin tuen tarpeisiin, systemaattiseen tuen suunnitteluun, sekä jatkuvaan pedagogiseen arviointiin. Jotta pedagogiset tukitoimet voidaan suunnitella ja toteuttaa onnistuneesti, on lapsen tuen tarpeet selvitettävä huolellisesti. (Heiskanen 2019, 95–96.)

Varhaiskasvatukseen osallistuminen luo turvallista perustaa lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Pedagogiset järjestelyt ja erilaiset työtavat ennaltaehkäisevät ongelmia. Näitä voivat olla esimerkiksi suunnitelmallisesti järjestetty toiminnan eriyttäminen, ryhmien kokoonpanojen muunteleminen sekä oppimisympäristöjen muokkaaminen. Varhaiskasvatuksessa järjestetään yleistä, tehostettua ja erityistä tukea inklusiiviset periaatteet huomioiden. Lähtökohtana on, että jokainen lapsi saa omassa ryhmässään tarvitsemaansa tukea joustavasti järjestettynä. Tarvittaessa lapsella on oikeus myös pienryhmässä tai erityisryhmässä toteutettavaan varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 56–59.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 58) korostetaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä silloin, kun suunnitellaan ja toteutetaan lapsen kehityksen ja oppimisen tukea. Kun ilmapiiri on luottamuksellinen, mahdollistaa se yhteistyön toimimisen myös haastavissa tilanteissa, kuten silloin, jos henkilöstöllä on herännyt huoli lapsen hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksessa yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille ja se koostetaan usein yksittäisistä tukimuodoista. Jos tämä ei riitä, siirrytään tehostettuun tukeen, joka on säännöllistä ja sisältää usein monia tukimuotoja. Kun tehostettu tuki todetaan riittämättömäksi, tai lapsella on tuen tarvetta vamman, sairauden, viivästyneen kehityksen vuoksi, tai huomattava toimintakykyä heikentävä oppimisen, tai kehityksen tuen tarve, annetaan lapselle erityistä tukea. Erityinen tuki koostetaan monia tukimuotoja jatkuvasti ja kokoaikaisesti käyttäen. Toiminnan järjestäjien vastuulla on yleisen, tehostetun ja erityisen tuen rajojen määrittely jokaisen lapsen tilanteessa joustavasti, yksilöllisesti sekä tapauskohtaisesti. (Alila 2022, 17.)

Erityisen tuen tarpeissa on syytä kiinnittää huomiota myös pedagogiseen dokumentointiin, ja siihen miten dokumenteissa tuodaan esille tuen tarpeita. Lapsen tarvitsema tuki, sekä tukitoimenpiteet tulee kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 56.) Dokumentoinnissa erityisen tuen lapset saattavat herkästi identifioitua haastaviksi, jos dokumentointi kohdistuu liikaa lapsen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Tämä tekee tarpeettomasti eroa

normaalien ja erityisten tarpeiden välille. Lisäksi jako tavallisiin ja erityistä tukea tarvitseviin lapsiin perustuu aina subjektiivisiin kasvattajien arvioihin lapsen käyttäytymisestä, eikä näin ollen ole koskaan koko totuus lapsesta. Pedagogisen dokumentoinnin tulisikin keskittyä lapsen pedagogisen tuen ja sopivien tukitoimien kuvaamiseen lapsen arvioinnin sijaan, jolloin dokumentointi tarjoaa laajemmän näkökulman lapsesta ja hänen tarpeistaan. (Heiskanen, Alasuutari & Vehkakoski 2018, 238–241.) Tuen prosessien kuvauksessa tulee huomioida myös lapsen vahvuuksien hyödyntäminen hänen tukemisessaan (Heiskanen 2018 ,95).

2.4 Varhaiskasvatusta ohjaavat arvot

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan arvoperustasta, jossa lapsen etu on ensisijaisena ja lapsella on oikeus hyvinvointiin ja huolenpitoon, sekä suojeluun. Lasten mielipiteet tulee ottaa huomioon ja heidän tulee saada yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua. Inklusiivisuuden huomioiminen, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, Varhaiskasvatustalaki ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus kieltävät syrjinnän. Lapsen oikeus on hyvä ja turvallinen lapsuus. Lapset tulee nähdä ainutlaatuisina ja arvokkaina, omanlaisinaan yksilöinä. Lapsi on myös yhteisön jäsen ja hänet täytyy huomioida ja häntä tulee ymmärtää. Lapsella on oikeus tulla nähtyksi ja kuuluksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 16.)

Varhaiskasvatuksen perusteena on kunnioitus elämää, kestävä elämäntapaa ja ihmisoikeuksia, sekä ihmisarvon loukkaamattomuutta kohtaan. Tavoitteena on halu totuudesta, hyvydestä, kauneudesta, oikeudenmukaisuudesta ja rauhasta. Lapset kasvavat ihmisinä henkilöstön tukemana ja henkilöstön tehtävänä on ohjata lapsia arvoperustaa mukaillen keskusteluun arvoista ja ihanteista. Kiusaaminen, rasismi tai väkivalta ei ole hyväksyttävää varhaiskasvatuksessa millään tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 16.)

Lapsen oikeuksiin kuuluu itsensä ilmaiseminen, sekä omien mielipiteiden ja ajatusten esiin tuominen. Lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja ilmaista itseään niillä keinoilla, jotka ovat hänelle mahdollisia. Kaikilla lapsilla on oikeus saada hyvää opetusta, huolenpitoa ja kannustavaa palautetta. Lapsella on oikeus leikkiin ja leikistä oppimiseen, sekä oppimisen iloon. Oman lähtökohtansa mukaan jokaisella lapsella on oikeus muodostaa ymmärrystä itsestään, ainutlaatuisuudestaan ja maailmastaan. Yhteisöllisyys ja ryhmän jäsenenä oleminen kuuluvat myös lapsen oikeuksiin varhaiskasvatuksessa, kuten myös riittävä ja oikea-aikainen tuki. Lapsella on oikeus monipuoliseen tiedon saantiin, sekä tunteiden ja ristiriitojen käsittelyyn. Hänellä on oikeus uusien asioiden kokeilemiseen ja oppimiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 17.)

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus ovat arvoja, joita varhaiskasvatus vie eteenpäin. Taitojen kehittäminen sekä valintojen tekeminen tulee mahdollistaa lapsille sukupuoleen, syntyperään, kulttuuristaan tai henkilön muihin ominaisuuksiin katsomatta. Henkilöstön tehtävänä on moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin luominen. Varhaiskasvatus muodostuu moninaisesta kulttuuriperinnöstä, jota vuorovaikutus lasten, vanhempien ja henkilöstön välillä muovaa jatkuvasti. Monimuotoisiin perheisiin, kieliin, kulttuuriin, katsomukseen, uskontoon, perinteisiin ja näkemyksiin kasvatustavoista tulee suhtautua ammatillisesti ja avoimesti. Tämä antaa edellytykset suotuisalle yhteiselle kasvatustyölle. Lapsen suhdetta perheeseensä tulee myös tukea, jotta hän voi tuntea oman perheensä olevan arvokas. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 17.) Kuvassa 2 on esitetty varhaiskasvatusta ohjaavat arvot.

Kuva 1. Varhaiskasvatusta ohjaavat arvot (Muokattu lähteestä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 16–17.)

3 VARHAISEN TUEN MÄÄRITELMÄ

3.1 Varhainen tuki käsitteenä

Laadukas varhaiskasvatus voi edistää perheen hyvinvointia monin tavoin. Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat vuorovaikutustekijät yksilö- perhe- ja yhteisötasolla, sekä riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tasapaino. (Benzies & Mychasiuk 2009, 109.) Varhainen tuki perustuu hyvinvointia uhkaavien riskitekijöiden tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen, ennen kuin ne aiheuttavat ongelmia. Riskitekijä voi olla jokin lapsen ominaisuus tai tapahtuma, joka tietyn laisissa olosuhteissa lisää todennäköisyyttä ongelmien muodostumiselle. Lisäksi on tärkeää tunnistaa ja huomioida myös hyvinvointia lisääviä ja suojaavia tekijöitä. (Lindqvist 2008, 11–12.) Tuen tarpeita arvioitaessa lapsen tilannetta tarkastellaan siis kokonaisuutena, joka huomioi riskitekijät, mutta yhtä lailla myös suojaavat tekijät.

Varhaisesta tuesta on käytetty toisinaan myös käsitettä varhainen puuttuminen. Varhaisen puuttumisen on voitu katsoa sisältävän sekä ongelmien syntymistä ennalta ehkäisevän ulottuvuuden, että ongelmia korjaavan toiminnan. (Huhtanen 2004, 45.) Käytämme tässä työssä mieluummin käsitettä varhainen tuki, sillä haluamme korostaa tuen ennaltaehkäisevää luonnetta ja lasten ja perheiden yksilöllistä tukemista puuttumisen sijaan. Ehkäisevällä työllä pyritään puuttumaan kielteisen kehityskulun syntyyn ja pahenemiseen. Lisäksi ehkäisevä työ on riskien poistamista ja uusien mahdollisuuksien tarjoamista. (Pölkki 2016, 263.)

Laadukas varhainen tuki on suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin jatkuvaa työstämistä. Arvioinnin tulee tukea pedagogista orientaatioita. Varhaisen tuen onnistumisessa on tärkeä kiinnittää huomiota lapsen kehittymiseen ja oppimiseen prosessina, jonka tulee kasvaa ja kehittyä etenevästi. Myös lapsen ympäristön ja lapsen välistä vuorovaikutusta on tarkkailtava sekä kiinnitettävä huomiota erilaisiin tuen muotoihin ja tapoihin. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022, 112.)

Varhaiskasvatuksen yhtenä tärkeänä tehtävänä on tukea vanhempia lastensa kasvatustyössä. Tällä korostetaan varhaisen tuen näkökulmaa ja samalla ehkäisevä toiminta saa merkityksen. Jokaisella lapsiperheellä on oikeus palvelujärjestelmään, jonka avulla perheitä pystytään ohjaamaan myös erityispalveluihin. Lapsiperheille suunnattuja palveluja ovat esimerkiksi lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvola, kotipalvelu ja päihde- ja mielenterveyspalvelut. Lapsen vanhemmille tulee tarjota tietoa kunnan varhaiskasvatuspalveluista sekä muista kunnan lapsille ja perheille tarjottavista palveluista. (Soininvaara 2002, 12.)

Varhaiskasvatuksessa jokainen kohdattu perhe on omanlaisensa ja siksi tuleekin pohtia yksilöllisesti, minkälaista tukea koti tarvitsee lapsensa kasvatustehtävässä. Tukeminen voi liittyä esimerkiksi keskusteluihin kasvatuksellisista asioista ja yhteisistä käytännöistä sopimiseen, se voi olla myös asiantuntijoiden kuulemista, perheiden ohjaamista eri palveluihin tai aktiivointia vanhempainryhmän toimintaan. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten täytyy myös ymmärtää, kuinka rajata omaa työtänsä ja osata ohjata vanhempia oikeiden palvelujen ääreen, koska perheellä saattaa olla tarvetta monien toimijoiden tukeen eri ongelmien ratkaisemiseksi. (Rantala 2004, 98–99.)

Varhaiskasvatusta saatetaan ehdottaa huoltajalle myös lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä. Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen avohuollon tukimuotona sovitaan yhteinen tapaaminen huoltajien ja sosiaalityöntekijän kanssa, jossa määritellään yhteistyötä ja käytännön asioita varhaiskasvatuksessa. Tapaamisia järjestetään säännöllisesti lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä, että yhteistyötä pystytään kehittämään. (Iisalmen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 33.)

3.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulaissa (417/2007, 3 a §) mainitaan, että ehkäisevällä lastensuojelulla on tarkoituksena edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä toimia vanhemmuuden tukena. Esimerkkeinä ehkäisevästä lastensuojelusta ovat eri palveluissa annettava tuki ja erityinen tuki. Näitä ovat esimerkiksi opetus, nuorisotyö, varhaiskasvatus, äitiys- ja lastenneuvola, sekä muut sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut. Varhaiskasvatuspalveluissa kohdataan merkittävä osa pikkulapsiperheistä ja tästä näkökulmasta varhaiskasvatuksen merkitys perheiden hyvinvoinnin tukemisen ja edistämisen näkökulmasta on keskeinen (Heinonen ym. 2016, 180).

Kun puhutaan ehkäisevästä työstä, on syytä myös pohtia mitä halutaan ehkäistä. Lähtökohtaisesti ehkäisevällä lastensuojelulla halutaan ehkäistä korjaavien palvelujen tarvetta, jotka tiedetään kaltaiksi. Kustannustehokkuuden lisäksi on huomioitava ennaltaehkäisevän lastensuojelun tärkeys myös inhimillisestä näkökulmasta. Ennaltaehkäisevien palvelujen avulla voidaan myös edistää yhdenvertaisuuden ja alueellisen tasa-arvoisuuden toteutumista. (Heinonen ym. 2016, 179.)

Varhaiskasvatus ja koulut ovat korostaneet 1990-luvulla olleen laman jälkeen varhaista puuttumista ja tukeen liittyviä tavoitteita. Kun lapsen tai nuoren olemukseen tai käyttäytymiseen liittyy huolta aiheuttavia piirteitä, ohjataan hänet varhaisessa vaiheessa tukipalveluihin. Pyrkimyksenä on tunnistaa riskit, jotka voivat vaikuttaa epäsuotuisasti lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kehitykseen, sekä päästä vaikuttamaan niihin ennen vaikeuksien kasvamista isoiksi. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi lapsen kotiin liittyvät lastensuojelulliset huolet, tai kehityksen viivästyminen liittyvistä erityispedagogiseen tai psykologiseen huoleen liittyvät asiat. (Nivala & Ryyänen 2019, 279–280.) Varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeisessä roolissa lasten ja perheiden tuentarpeiden tunnistamisessa, sillä siellä lapsia ja perheitä tavataan säännöllisesti. Tämä mahdollistaa luottamuksellisen suhteen syntyminen ja helpottaa huomaamaan huolta aiheuttavia muutoksia lapsessa tai perheessä. (Heinonen ym. 2016, 181.) Ennaltaehkäisevä työ on varhaiskasvatuksen sosionomien ydinosaamista, jota he voivat hyödyntää varhaiskasvatuspalveluissa työskennellessään.

Iisalmi on kutsunut järjestöjä rakentamaan yhteistä viitekehystä osaksi palveluketjua. Tavoitteeksi on asetettu arjessa nopeasti toteutettava tuki. Perheiden kohtaamispaikassa olisi mahdollista arvioida perheiden kokonaistilannetta sekä työntekijät eri hallinnon aloilta pystyisivät ohjaamaan perheitä heille sopiviin palveluihin. (Iisalmi 2022, 17.)

Kunnassa toimivien viranomaisten tehtäviin kuuluu lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen sekä kasvuoloissa olevien haittojen korjaaminen ja näiden muodostumisen ehkäiseminen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 9 §). Silloin, kun palveluja kohdistetaan tai kehitetään lapsille, nuorille tai lapsiperheille tulee pitää huolta, että palvelujen kautta vanhemmat, huoltajat sekä muut, jotka ovat vastuussa lapsen hoitamisesta ja kasvatuksesta saavat tukea. Tärkeää on myös selvittää,

onko lapsilla, nuorilla tai lapsiperheillä erityisen tuen tarvetta. Tarpeen tullen tulee järjestää toimintaa, joka tukee lapsia ja nuoria, joilla on erityisen tuen tarpeita. (Sosiaalihuoltolaki 10 §.)

3.3 Yhteistyö perheiden kanssa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea huoltajia heidän kasvatustyössään. Perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä kuvataan käsitteellä kasvatusyhteistyö. Kasvatusyhteistyössä keskeisiä elementtejä ovat luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Lisäksi on tärkeää ottaa huomioon perheiden moninaisuus, sekä heidän yksilölliset tarpeensa. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 101.)

Varhaiskasvatuksessa toteutettava yhteistyö lapsen huoltajien kanssa on arvokasta. Huoltajat ja henkilöstö sitoutuvat edistämään lapsen tervettä ja turvallista kasvua, sekä edesauttamaan kehitystä ja oppimista. Kunnioittavan ja tasa-arvoisen vuorovaikutuksen, sekä luottamuksellisen suhteen muodostaminen ovat pohja hyvälle kasvatusyhteistyölle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 30.) Suhtautumalla ammatillisesti, avoimesti, sekä kunnioittavasti erilaisiin perhemuotoihin, huomioiden eri kielet, kulttuurit, katsomukset, uskonnot, perinteet sekä kasvatusnäkemykset luodaan hyvä pohja suotuisalle kasvatusyhteistyölle (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 21).

Yhteistyötä toteutetaan varhaiskasvatuksen ja perheen välillä, sekä toisten ammattilaisten kanssa moniammatillisessa yhteistyössä, joita varhaiskasvatus tai perhe kohtaa. Ammattilaisten tehtäviin kuuluu olla aktiivisia yhteistyökäytäntöjen luomisessa. Yleisimmin yhteistyö huoltajien kanssa toteutuu luontevien keskustelujen muodossa aamuisin ja iltaisin, kun lasta tuodaan tai haetaan varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksessa ollaan jatkuvasti vuorovaikutuksessa lasten ja heidän vanhempiensa kanssa. Perheiden kanssa yhteistyötä tehdessä tarvitaan sosiaalisen kanssakäymisen taitoja, jotka ovat tärkeitä ammatilliseen osaamiseen liittyviä taitoja. Varhaiskasvatuksessa ammattilaisten vuorovaikutustaidoilla on suuri merkitys, kun luodaan luottamusta vanhempiin ja perhekeskeiseen työskentelyyn. (Rantala 2004, 105–107.)

Perheet tulee pyrkiä kohtaamaan aina tasa-arvoisesti, heidän taustoistaan riippumatta kasvatusyhteistyötä tehdessä. Vuorovaikutus ja kohtaamistilanteissa tulee välittyä kunnioitus ja arvostus perheiden moninaisuutta kohtaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on vastuussa toimivan kasvatusyhteistyön luomisesta. Tärkeää on huomioida yhteistyön tärkeys myös silloin, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, tai vaihtaa uuteen ryhmään. Tällöin kaikkien tulisi tietää kuinka lasta tuetaan uuteen ryhmään siirryttäessä, ja kuinka käytännössä vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä toteutetaan. (Ahonen 2017, 124.)

Sosiaalisen elämän- ja toiminnan ydin on vuorovaikutus. Sosiaalinen elämä ja ympäristö vaikuttavat suuresti siihen millaisia olemme. Vuorovaikutusta tapahtuu koko ajan, joka puolella ihmisen elämää. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä vuorovaikutuksen laatu on merkittävä. (Ahonen 2017, 79.) Lasten keskinäinen vuorovaikutus toisten lasten kanssa on keskeisessä roolissa varhaiskasvatuksen arjessa. Aikuisten välisellä sensitiivisellä vuorovaikutuksella on myös suuri merkitys. Aikuisten on osattava hyvän vuorovaikutuksen lisäksi rakentaa myös tarpeeksi hyvä oppimisympäristö lapsille. Hyvä oppimisympäristö ja vuorovaikutus muodostavat merkityksellisen kokonaisuuden oppimiskoke-

muksille, jotka edistävät osaltaan lasten hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen tuomat vaikutukset näkyvät myös perheiden elämässä antaen vanhemmille mahdollisuuden osallisuuteen työ- ja yhteiskuntaelämässä, sekä sitä kautta perheen elinoloista huolehtimiseen. (Karila 2016, 5.)

4 VARHAISKASVATUKSEN SOSIONOMIEN YDINOSAAMINEN

4.1 Sosionomi (AMK) -tutkinnon kompetenssit

Varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuteen vaaditaan ammattikorkeakoulututkinto sosiaali- ja terveysalalta, joihin sisältyy 60 opintopistettä varhaiskasvatuksesta ja sosiaalipedagogiikasta. Sosionomin aiempaa tutkintoa voi myös täydentää suorittamalla vaadittavat opinnot. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 27 §.) Varhaiskasvatuksen sosionomin koulutus antaa sosiaalipedagogisen osaamisen ja varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden. Työssään sosionomi pystyy vaikuttamaan kattavasti lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Hänen tehtävänä on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Lisäksi hänen tehtävänä on antaa tukea lapsen vanhemmille ja huoltajille, sekä lähipiirille heidän kasvatustyössään. (Talentia julkaisuaika tuntematon.) Sosionomin keskeisiä osaamisalueita ovat perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, palvelujärjestelmäosaaminen, moniammatillinen yhteistyö, sekä verkostotyö (Nivala & Rönkkö 2021, 132).

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartassa vuosille 2017–2030 (Karila, Kosonen, Järvenkallas 2017, 76) mainitaan varhaiskasvatuksen sosionomien erityiseksi osaamisalueeksi lasten ja perheiden arjen tuntemus ja arjesta nousevien tuen tarpeiden tunnistaminen, sekä lisäksi yhteistyö muiden sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden kanssa. Sosionomin ammatilliset kompetenssit (Savonia-ammattikorkeakoulu 2022) sisältävät taidot tukea perheiden arkea ja perheenjäsenten keskinäisiä suhteita, sekä edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lisäksi varhaiskasvatuksen näkökulmasta oleellisia sosionomien ammatillisia kompetensseja ovat myös sekä hyvinvointia uhkaavien, että tukevien tekijöiden tunnistaminen ja ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen toteuttaminen. Kuvassa 3. esitetään varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva Talentian (2022) laatiman oppaan mukaan.

Kuva 2. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva (Muokattu lähteestä Talentia 2022)

4.2 Sosionomien ja opettajien roolit varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa ammattitaito muodostuu kaikkien ammattiryhmien yhteisestä osaamisesta, sekä jokaisen ammattiryhmän omasta erityisosaamisesta. Sosionomien vahvoja osaamisalueita ovat kasvun ja kehityksen tukeminen, ennaltaehkäisevä työ, sekä lasten eduista ja hyvinvoinnista huolehtiminen. Lisäksi varhaiskasvatuksen sosionomit voivat vahvistaa omaa pedagogista osaamistaan syventävillä varhaiskasvatuksen opinnoilla. (Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen 2021, 71–73). Sosionomin vahvuudet voisivat näin ollen tuoda varhaiskasvatukseen laajempaa näkemystä lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, sekä edistää ja tukea koko perheen hyvinvointia.

Ukkonen-Mikkola, Yliniemi ja Wallin (2020, 323) pohtivat artikkelissaan sitä, miten työelämän muutos vaikuttaa asiantuntijuuteen varhaiskasvatuksessa. Heidän mukaansa varhaiskasvatuksessa sosionomien asiantuntijuus kohdentuu erityisesti lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen ja lapsen eduista huolehtimiseen. Lapsen hyvinvointi vaatii koko perheen tarpeiden huomiointia ja hyvinvoinnista huolehtimista.

Moniammatillinen työote on lisääntynyt ja työntekijän ammatillisuuteen liittyy olennaisesti palvelutietous. Palvelutietous koostuu tiedosta perheille saatavilla olevista palveluista, sekä palvelujärjestelmästä ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Lisäksi tarvitaan taitoa perheiden ohjaamiseksi muiden palveluiden piiriin. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta edellytetään palveluiden tuntemusta kokonaisuudessaan ja toimimista yhteistyössä toisten lapsen kasvatuksesta ja kuntoutuksesta vastaavien yhteistyökumppaneiden kanssa. Moniammatillinen yhteistyö kehittyy ja luo uudenlaisia haasteita varhaiskasvatukseen. (Rantala 2004, 107.) Hyvä moniammatillinen kohtaaminen on tiedon rakentamista yhdessä. Keskeistä on vastavuoroisuus ja dialogisuus. Dialogisuudessa pyritään pääsemään syvemmin kiinni siihen, mitä toinen sanoillaan haluaa kertoa, sen sijaan että jokainen odottaa vain omaa vuoroaan päästäkseen kertomaan omat mielipiteensä. (Mönkkönen ym. 2019, 54.)

Päiväkodeissa moniammatillinen henkilöstö on laadukkaan varhaiskasvatuksen vahvuus. Hyödyntämällä jokaisen osaamista ja koulutusta voidaan vastualueet, ammatillinen toimenkuva ja siihen liittyvät tehtävät, toteuttaa asianmukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 18.)

Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuteen vaaditaan vähintään kasvatustieteen kandidaatin opinnot sisältäen varhaiskasvatuksen tehtävään sekä esiopetuksen ammatillisia valmiuksia tukevat opinnot. Tutkinnolla saadaan myös kelpoisuus esiopetuksen opettajaksi. (Oaj 2020 a.) Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa pääosin lasten kasvatuksesta, opettamisesta ja toiminnan suunnittelusta ja sen arvioinnista. Hänen vastuullaan on lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja arvioiminen. (Oaj 2020 b.)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) on eroteltu varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen sosionomi omiksi ammattinimikkeikseen. Nivala & Rönkkö (2021, 128) pohtivat, että kahta eri ammattinimikettä käytettäessä kummankaan nimikkeen omaavan osaaminen ei tulisi sijoittua arvoasteikossa toista alemmaksi. Kummankin ammattinimikkeen koulutus tuottaa kelpoisuuden vahvistamaan erityistä asiantuntijuutta. Toimivan yhteistyön lähtökohtana on tunnistaa molemmissa ammattiryhmissä olevat erityiset asiantuntijuudet. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteisenä tehtävänä ammattinimikkeestä riippumatta on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä yhteistyössä

huoltajien kanssa, sekä muodostaa emotionaalisesti, sosiaalisesti ja fyysisesti turvalliset suhteet lapsiin (Niikko & Korhonen 2021, 21). Parhaimmillaan eri tavoin painottuvat tutkinnot täydentävät toisiaan ja tuovat monipuolista osaamista varhaiskasvatukseen.

5 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA

5.1 Sosiaalipedagogiikan perusajatus

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa sosiaalinen ja kasvatuksellinen näkökulma yhdistyvät. Tarkastelun kohteena on yksilön ja yhteiskunnan suhde, sekä erityisesti kasvatuksellinen toiminta, jolla sosiaalista kasvua tuetaan elämän eri vaiheissa. Sosiaalipedagogiikkaan kuuluu myös toiminnan kehittäminen, jossa kasvatuksellisella työotteella pyritään ehkäisemään ja lievittämään ongelmia, vahvistamaan yksilön omia voimavaroja, sekä vaikuttamaan ympäröiviin olosuhteisiin. Hieman yksinkertaistaen sosiaalipedagogiikkaa voidaan ajatella kasvatustyönä, joka painottaa sosiaalisen kehityksen tukemista. (Nivala & Ryyänen 2017, 75.) Suomessa sosiaalipedagogiikka tieteenä tarjoaa perustaa kaikille kasvatusta- ja hyvinvointialalla työskenteleville ammattilaisille, sillä sitä ei ole kehitetty vain yhden ammattiryhmän ammattiopintoina. Oppialana sen katsotaan myös tarjoavan yhteistä käsitepohjaa koko kasvatusta- ja hyvinvointijärjestelmän eri osa-alueilla tarvittavalle teoreettiselle ymmärrykselle. (Hämäläinen 2022, 6.)

Sosiaalipedagogiikan yksi kantava ajatus on, että yksilön kasvu tapahtuu yhteisöissä, sekä elämässä yhdessä muiden ihmisten kanssa. Sosiaalipedagogiikasta puhuttaessa on siksi tärkeää pohtia ihmisten välisiä suhteita, sekä sitä millaiset yhteisöt tukevat yksilön kasvua parhaalla mahdollisella tavalla. (Nivala & Ryyänen 2019, 111.) Sosiaalipedagogiikka tarkastelee näitä suhteita kiinnittämällä huomiota yksilön sosiaalisen kasvun edellytyksiin, sekä yksilön mahdollisuuksiin kasvaa yhteisönsä aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi (Hämäläinen 2015, 1028).

Nivala ja Ryyänen (2019, 27–28) kuvaavat sosiaalipedagogiikan ydintä kolmijaon avulla, jotka ovat sosiaalipedagogisen työn tasoja ja niihin kietoutuvia toiminta-alueita. Yksi taso on yksilön huomiointi niin, että hän voi löytää oman potentiaalinsa ja oppii hyödyntämään sitä. Huomio kiinnitetään kasvun tukemiseen, sekä osallisuuden ja toimijuuden vahvistamiseen. Toinen taso kuvaa yksilön ja yhteisön kasvun vuorovaikutuksellisuutta. Käytännön työssä yksilön tukemisen rinnalla tuetaan yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä, jolla voidaan mahdollistaa yksilön yhteisöllisen puolen vahvistumista. Kolmas taso tunnistaa kasvatuksen yhteiskunnalliset sidokset. Käytännön työ huomioi yksilön kiinnittymistä yhteiskuntaan ja oman paikan löytymistä yhteiskunnan jäsenenä.

5.2 Sosiaalipedagogiikka vahvistaa osallisuutta

Sosiaalipedagogiikassa sillä, että ihminen ymmärretään ainutlaatuisena ja yhteisöllisenä olentona tarkoitetaan sitä, että kasvatukselliseen työhön liittyy ihmisten yksilöllisten ominaisluonteiden löytäminen, tuen antaminen, sekä merkitys yhteisöön ja yhteisöllisyyteen kasvamiseen ja kasvatuksen korostamiseen. Sosiaalipedagogiikassa koetaan hyvän elämän muodostuvan oman elämän hallinnasta, sekä kyvystä muovata elämästään omanlaisensa, kuitenkin samalla osallistuen yhteisön yhteiselämään. (Nivala & Ryyänen 2019, 91.)

Sosiaalipedagoginen osallisuuden ymmärrys voi tarjota avarampaa näkymää osallisuuteen vahvistamalla osallisuuden sosiaalista perustaa. Yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta tukemalla vahvistetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mahdollisuuksia, sekä luodaan mielekkäitä osallistumisen mahdolli-

suuksia. Samalla tarjotaan lapsille mahdollisuuksia olla vaikuttamassa ja päättämässä yhteisiä asioista. (Nivala & Ryyänen 2019, 239.) Osa sosiaalipedagogista työtä varhaiskasvatuksessa on myös yhteistyö vanhempien kanssa. Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta kasvatusyhteistyö on vanhempien mahdollisuutta osallisuuteen ja dialogista kohtaamista, mikä tarjoaa myös vanhemmille vastuuta ja valinnan mahdollisuuksia. Kasvatuksessa ollaan aina tekemisissä myös arvojen kanssa, jolloin vanhempien ja kasvattajien on löydettävä yhteinen näkemys lapsen parhaaksi. (Tast 2007, 24–25.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla, millaisiin tehtäviin tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen sosionomit tulevat varhaiskasvatuspalveluissa työllistymään.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa siitä, millaisiin tarpeisiin varhaiskasvatuksen ammattilaiset toivoisivat sosionomien osaamisen vastaavan. Tietoa on kerätty kyselyn avulla varhaiskasvatuspalveluiden ammattilaisilta ja Iisalmen varhaiskasvatuspalvelut voivat hyödyntää tietoa kehittäessään tehtäväkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille.

Tutkimuskysymyksemme on: "Millaisista tehtävistä rakentuu varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuva tulevaisuudessa?"

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimusmenetelmä

Menetelmänä käytimme laadullista tutkimusta. Suunnittelimme ja toteutimme kyselyn, jolla kerättiin tietoa varhaiskasvatuksen ammattilaisilta siitä, mitä he näkevät varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäviin kuuluvan tulevaisuudessa. Kysely toteutettiin sähköisessä muodossa ja vastaajien anonymiteetti säilytettiin. Keräsimme laadullista tietoa, joten kysymysten asettelussa huomioimme, miten saimme mahdollisimman laajasti tutkittavien omia vapaita ajatuksia aiheesta esille. Kyselystä saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Laadullinen tutkimus pyrkii selvittämään tutkimukseen osallistuvien henkilöiden näkökulmaa ilmiöön, jota tutkimuksessa tarkastellaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että halutaan tietää tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kokemukset, ajatukset ja tunteet, sekä niiden merkitys tutkittavaan asiaan. (Puusa & Juuti, 2020, 9.) Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole löytää luotettavaa tietoa ilmiöstä ja sen esiintymismäärästä tai siitä, miten useasti se näyttäytyy. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saada esiin eri näkökulmia aiheen tarkasteluun. Sen takia aineistoa kerätessä ja analysoidessa kannattaa olla herkkänä, jotta voidaan saada esiin erilaisuutta. (Puusa & Juuti, 2020, 14.)

Aineistolähtöisessä analyysissä hankittu aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analysoinnilla pyritään luomaan sanallista ja selkeää kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu kuitenkin aina myös tutkijan loogiseen päättelyyn ja tulkintaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Olemme huomioineet tämän ja poimineet aineistosta meidän mielestämme tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon. Työelämä hyötyy huomattavasti tutkimuksista, joilla kuvataan aiempaa tietoa ja sen toisenlaista hyödyntämistä ja yhdistämistä eri ammattirajojen välillä (Vilkkä 2021, 33).

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään luokituksia, jotka nousevat esiin kyselystä. Yleensä luokkia lähdetään muodostamaan samoin sanoin, kuin tutkimuksessa mukana olleet henkilöt ovat asian ilmaisseet. Jokaisessa tutkimuksessa ei aina ole kuitenkaan mahdollista pysyä kokonaan aineistolähtöisessä muodossa, vaan yhdistellään aikaisempien tutkimusten havaintoja ja esiin tuotuja teorioita pohjautuvia näkökulmia. (Juuti & Puusa 2020, 13.)

7.2 Tutkimusympäristö

Pääsimme aloittamaan opinnäytetyön tekemisen kunnolla vasta loppukeväästä 2022, sillä meillä oli haasteita löytää työllemme toimeksiantajaa. Aihe meillä oli tiedossa, mutta tarkempi aiheen lähestyminen vaati mielestämme työelämän yhteistyökumppanin näkökulmaa. Olimme yhteydessä muutama kaupunkiin, mutta kiinnostusta yhteistyöhön kanssamme ei löytynyt. Oli mielestämme aika yllättävää, että tämä hyvin ajankohtainen aihe ei saanut varhaiskasvatuksen järjestäjiä tarttumaan tilaisuuteen, jossa yhteistyössä olisimme voineet kartoittaa sitä, millaista työtä varhaiskasvatuksen sosionomit tulevaisuudessa tekevät.

Loppukeväällä 2022 saimme koululta tiedon, että Iisalmen kaupungin varhaiskasvatuspalvelut olivat laatineet varhaiskasvatuksen opettajan tehtäväkuvaa ja tarkoituksena oli myös varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvan kartoittaminen. Olimme yhteydessä sähköpostilla Iisalmen kaupungin varhaiskasvatustohtajaan ja sovimme Teams-palaverin. Palaverissa keskustelimme heidän tarpeistaan

ja toiveistaan työmme suhteen. Lähtökohdaksi opinnäytetyöllemme muodostui sosionomin tehtäväkuvan suunnitteluun osallistuminen yhdessä Iisalmen varhaiskasvatustalouden kanssa. Sovimme, että toteutamme verkossa kyselyn Iisalmen varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jossa kartoitetaan heidän toiveitaan ja ajatuksiaan liittyen varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuvaan. Kesällä 2022 pääsimme etsimään ja kirjoittamaan teoriatietoa opinnäytetyömme tueksi.

Lokakuussa 2022 osallistuimme toimeksiantajan kutsumana Teams-palaveriin, jossa Iisalmen varhaiskasvattajat pohtivat varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva ja vertasivat sitä varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin. He olivat määritelleet valmiiksi varhaiskasvatuksen opettajan tehtäväkuvan ja heillä oli jo melko pitkälle määritelty myös varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävät. Tämän vuoksi päädyimme siihen, että keskitymme opinnäytetyössämme tuottamaan tietoa kyselyn avulla suunnitteilla olevan varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvan tueksi.

7.3 Aineiston keruu

Opinnäytetyössämme tehty kysely toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Keräsimme aineistoa kyselylomakkeen avulla Iisalmen varhaiskasvatuksen henkilöstöltä sekä kunnallisista, että yksityisistä päiväkodeista. Kysely toteutettiin sähköisen Webropol-kyselyn muodossa. Kysely suunniteltiin yhteistyössä Iisalmen varhaiskasvatustalouden kanssa ja se toteutettiin marraskuussa 2022. Linkki kyselyyn toimitettiin kaikkiin Iisalmissa toimiviin päiväkoteihin, joten se tavoitti laajan joukon varhaiskasvatuksen ammattilaisia.

Ennen kyselyn julkaisua hyväksyimme kysymykset toimeksiantajalla. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, millaisia toiveita ja tarpeita varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä on varhaiskasvatuksen sosionomien työn suhteen. Lisäksi kyselyllämme kartoitimme sitä, millaisia ajatuksia varhaiskasvatuksen sosionomien liittyminen osaksi varhaiskasvatuksen työtiimiä herättää. Kysely lähetettiin kaikkiin Iisalmen varhaiskasvatusyksiköihin. Kysely oli aluksi avoinna kaksi viikkoa, jonka aikana saimme vain yhden vastauksen. Olimme yhteydessä toimeksiantajaan ja toivoimme hänen muistuttavan varhaiskasvatuksen työntekijöitä kyselyyn vastaamisesta.

Lopulta saimme kymmenen vastausta kyselyymme ja kysely suljettiin kolmannen viikon jälkeen. Kyselyyn saadut vastaukset tuottivat laadullisen tutkimuksemme kannalta arvokasta tietoa, sillä vastaajat olivat käyttäneet kiitettävästi mahdollisuuttaan kirjoittaa kysymyksiin vapaamuotoisia vastauksia.

7.4 Aineiston analysointi

Joulukuussa teimme alustavaa sisällönanalyysia keräämäämme aineistoon, ja lähetimme version toimeksiantajan toiveesta hänelle luettavaksi ennen joulua. Sisällönanalyysia jatkettiin alkuvuodesta 2023, jolloin kyselyn tulokset luokiteltiin ja näin saatiin muodostettua aineistosta yläluokkia, jotka ovat yläkäsitteitä siitä, millaisia tarpeita ja toiveita vastauksista nousi esille.

Sisällönanalyysia voidaan tehdä teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Tässä opinnäytetyössä käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tarkoitus on tuottaa laadullisen aineiston analyysin avulla ymmärrettävä lopputulos, jonka kautta pystytään tuottamaan monipuolinen ja perusteltavissa oleva

näkemykset, josta voidaan muodostaa johtopäätöksiä tutkitusta asiasta (Puusa 2020, 148). Sisällönanalyysi aloitetaan pelkistämällä aineistoa karsimalla sieltä epäolennainen pois ja etsimällä siitä olennaista, eli tutkimustehtävää kuvaavia alkuperäisilmauksia. Näistä muodostetaan pelkistettyjä ilmauksia, jotka listataan niin, että mitään olennaista aineistosta ei katoa. Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroidaan, eli ryhmitellään, jolloin aineistosta nousevat samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Tämän jälkeen aineistoa käsitteellistetään, eli erotetaan aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125.) Kuvassa 4. esitetään aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisen vaiheita.

Kuva 3. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Muokattu lähteestä Tuomi & Sarajärvi 2018)

Aineistomme koostui kymmenen henkilön vastauksista. Vastaajat olivat varhaiskasvatuksen opettajia, päiväkodin johtajia, sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Vaikka olisikin ollut mielenkiintoista vertailla, miten eri ammattiryhmien vastaukset kyselyssä painoutuivat, ei tällainen vertailu olisi tuottanut luotettavaa tietoa vastaajien vähäisen määrän vuoksi. Halusimme käyttää vastausten analysoinnissa menetelmänä sisällönanalyysiä vastausten vähäisestä määrästä huolimatta, koska mielestämme sen avulla saimme havainnollistettua saatuja tuloksia mielekkääseen muotoon. Päädyimme käyttämään sisällönanalyysiä myös siksi, että sitä on mahdollista käyttää perusanalyysimenetelmänä kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103).

Aineistosta nousi esille toivetta siitä, että varhaiskasvatuksen sosionomeilla olisi mahdollista tulevaisuudessa käyttää aikaa perheiden tukemiseen, johon mahdollisesti voisi kuulua myös kotikäyntejä perheiden luona. Sosionomilla katsottiin olevan laajasti tietoa lasten kasvuolojen ja ympäristöjen vaikutuksesta lapseen ja tätä haluttaisiin sosionomien hyödyntävän työssään. Aineistossa painottui vahvasti myös sosionomien lastensuojelun tuntemus sekä osaaminen ja vastauksissa toivottiin, että

tämä saataisiin tehokkaasti hyödynnettyä varhaiskasvatuksessa. Toinen aineistossa usein esille noussut teema oli yhteistyö lapsen asioissa eri tahojen kanssa. Aineiston perusteella sosionominen toivottiin ottavan vastuuta monialaisesta yhteistyöstä sekä perheiden, että muiden yhteistyötahojen, kuten lastensuojelun kanssa.

Nämä aineistoista esille nousseet teemat kiinnostivat meitä erityisesti siksi, että niissä varhaiskasvatuksen arjesta nousevat tarpeet näyttäisivät kohtaavan varhaiskasvatuksen sosionomien koulutuksesta saatavien kompetenssien kanssa. Kuvassa 5. näkyy esimerkki siitä, miten olemme edenneet aineiston käsittelyssä pelkistetyistä ilmauksista alaluokkien kautta yläluokkiin. Yläluokat ovat luokittelussamme käsitteitä, joiden alle ryhmittyvät vastaajien toiveet kokonaisuuksista, joita varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuvassa toivotaan painottuvan.

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄ- LUOKKA
<ul style="list-style-type: none"> -Tilanteet, jotka nousevat asiakasperheiden arjesta ja tarpeista -Kotikäynnit perheen luona -Hoitoajan ulkopuolisten arjen koptipulmien ratkaisut -Perheen hyvinvointiin liittyvien asioiden hoitaminen -Perheille kevyttä kasvatusohjausta/keinoja -Perhetyön kaltainen tuki -Perheiden ja varhaiskasvatuksen välinen tiiviimpi yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> -Perheiden arjen tuntemus ja tukeminen arjessa -Perhetyön kaltainen tuki, myös hoitoajan ulkopuolella 	<p>PERHEILLE TUKI HEL- POSTI SAA- TAVILLA</p>
<ul style="list-style-type: none"> -Yhteistyö lapsen parhaaksi perheneuvolan ja lastensuojelun kanssa -Yhteistyö eri tahojen kanssa, mukaan lukien kolmas sektori -Kiusaamisen ehkäisyyn ja hyvinvointiin liittyvät asiat -Yhteyden pito verkostoihin -Yhteistyö perheiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> -Monialainen yhteistyö lapsen parhaaksi perheen ja muiden tahojen kanssa -Verkostotyö ja hyvinvoinnin edistäminen 	<p>VASTUU MONIALAI- SESTA YH- TEIS- TYÖSTÄ</p>
<ul style="list-style-type: none"> -Lastensuojelullinen näkökulma -Laajempi näkemys kasvuympäristöjen ja tapahtumien vaikutuksesta lapseen -Sosionomi on yhteisökasvattaja -Sosionomilla paras tuntemus osaaminen ja tieto lastensuojelusta ja se tulisi hyödyntää oikein -mahdollisuus puuttua ongelmalanteisiin mahdollisimman varhain -Ennaltaehkäisevä työ 	<ul style="list-style-type: none"> -Sosionomit tuovat varhaiskasvatukseen lastensuojelullista näkökulmaa -Sosionomit tekevät ennalta ehkäisevää työtä 	<p>ENNALTA EHKÄISEVÄ TYÖOTE</p>

Kuva 4. Esimerkki aineiston luokittelusta

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Monialainen yhteistyö ja perheiden tukeminen

Keskeisenä teemana kyselymme vastauksissa näkyi perheiden tukeminen. Useissa vastauksissa nousi esille toive siitä, että sosionomeilla olisi mahdollisuus tehdä yhteistyötä perheiden kanssa ja tarjota perheille tukea myös muissa, kuin lapsen hoitopäivään liittyvissä pulmissa. Monissa vastauksissa tärkeänä pidettiin sitä, että varhaiskasvatuksen sosionomit voisivat tarjota perhetyön kaltaista tukea, jota olisi helposti saatavilla perheille, jopa lapsen hoitoaikojen ulkopuolella. Vastauksissa nousi esille lisäksi toivetta siitä, että sosionomeilla olisi mahdollisuus tehdä työssään myös kotikäyntejä perheiden luona.

”Haasteet, joissa sosionomit olisivat omimmillaan, olisi tilanteita, jotka nousevat asiakasperheiden arjesta ja tarpeista.”

”Perhetyön kaltaista tukea.”

”Enemmän perheiden kanssa tehtävää työtä, mikäli mahdollista.”

” Heillä hyvät valmiudet tehdä yhteistyötä perheiden kanssa- -”

” - lisää perheen hyvinvointia.”

Monialaisen yhteistyön osalta vastauksista selvisi, että sosionomien toivotaan ottavan vastuuta perheiden kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi myös yhteistyön varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Vastauksista voi päätellä, että tarvetta olisi erityisesti sosionomien lastensuojelun osaamiselle, jota toivottiin heidän hyödyntävän olemalla taho, joka vastaa yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Toivottiin, että sosionomit voisivat olla yhteistyölinkkinä sosiaalipalvelujen, kuten lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä. Lisäksi nähtiin, että sosionomien lastensuojelun osaaminen ja tuntemus tulisi ehdottomasti hyödyntää varhaiskasvatuksessa.

”Sosionomeilla on paras tuntemus, osaaminen ja tieto esim. lastensuojelusta ja näinä aikoina se tieto olisi mielestäni järkevää hyödyntää oikein.”

”Sosionomin työnkuvan täytyisi olla sellainen, että se toimisi yhdessä esim. lastensuojelun, tai perheneuvolan kanssa- -”

” - juuri perheisiin kohdistuva yhteistyö, monialainen yhteistyö esim. lastensuojelun kanssa.”

”Olemalla yhteistyölinkkinä.”

8.2 Ennaltaehkäisevä työote

Tutkimusaineiston perusteella voi päätellä, että ehkäisevän työtteen halutaan näkyvän vahvana varhaiskasvatuksen sosionomien työssä. Vastauksissa pidettiin tärkeänä sitä, että sosionomien koulutuksessa saadut valmiudet näkyisivät myös tehtäväkuvassa. Vastauksissa tuotiin esille sosionomien

laajaa näkemystä eri kasvuympäristöjen vaikutuksesta lapseen ja nähtiin tärkeänä, että sosionomit voisivat hyödyntää tätä osaamistaan osana ennaltaehkäisevää työtä. Lisäksi vastauksissa nousi esille sosionomien rooli perheiden hyvinvoinnin edistäjinä. Hyvinvoinnin edistäminen nousi esille vastauksissa usean eri kysymyksen kohdalla ja sen nähtiin olevan vahvasti sosionomien osaamisaluetta. Yksittäisessä vastauksessa nostettiin esille myös kiusaamisen ehkäisy osana ennaltaehkäisevää työtä.

”Tietämystä perheiden tilanteista enemmän, jolloin voimme puuttua mahdollisiin ongelmatilanteisiin mahdollisimman varhain.”

”Näkemystä siitä, että lapseen vaikuttaa eri kasvuympäristöt ja tapahtumat- -”

”Sosionomi lisää työllään hyvinvointia- -”

”Kiusaamisen ehkäisyyn liittyvät asiat- -”

8.3 Monipuolista osaamista varhaiskasvatukseen

Tutkimustuloksistamme selviää myös, että tällä hetkellä varhaiskasvatuksen ammattilaiset kantavat huolta siitä, tulevatko varhaiskasvatuksen sosionomit saamaan oman selkeän ja eritellyn tehtäväkuvansa. Vastauksista käy ilmi, että vastaajien mielestä omien vastualueiden muodostaminen sosionomeille tekisi työnjaosta opettajien ja sosionomien välillä selkeää ja tällöin molemmat voisivat parhaiten hyödyntää omaa erityisosaamistaan.

”Toivon selkeää työnjakoa varhaiskasvatuksen opettajan ja sosionomien työnkuvien välille- -”

”Päävastuu pedagogiikasta tulisi mielestäni olla varhaiskasvatuksen opettajalla ja sosionomi täydentäisi tätä pedagogiselta osalta.”

”Monipuolista osaamista, tiimissä vahvuutta enemmän, kun on erilaiset koulutustaustat.”

”Näen tärkeänä, että sosionomin koulutuksesta saadut valmiudet näkyvät tulevassa tehtävänkuvassa.”

Vastaajat näkivät vahvuutena erilaiset koulutustaustat ja toivoivat, että kaikki koulutustaustasta huolimatta voisivat tehdä töitä tiimissä samalla arvostuksella. Vastaajat ajattelivat, että monipuolinen osaaminen tuo rikkautta ja voimavaroja työhön. Vastauksissa nähtiin kuitenkin tärkeänä, että sekä opettajalla, että varhaiskasvatuksen sosionomilla olisi omat työnkuvat, jolloin myös työnjako olisi selkeää.

9 POHDINTA

9.1 Pohdinta ja tulosten tarkastelu

Tutkimuskysymyksenämme tässä opinnäytetyössä oli ”Millaisista tehtävistä rakentuu varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuva tulevaisuudessa?” Toteutimme osana opinnäytetyötämme Webropol-kyselyn, jonka avulla selvitimme Iisalmen varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä siitä, mitä he ajattelevat varhaiskasvatuksen sosionomien työtehtäviin tulevaisuudessa kuuluvan. Kyselyn vastauksissa korostuivat sosionomien lastensuojelun tuntemus, monialainen yhteistyö, sekä perheiden tukeminen.

Johtopäätöksenä voimme todeta että, tutkimuksesta saamamme tulokset tukevat ajatustamme siitä, millaisista tehtävistä varhaiskasvatuksen sosionomin työ tulevaisuudessa mahdollisesti tulee rakentumaan. Vastauksissa varhaiskasvatuksen sosionomin roolia pidettiin tärkeänä perheiden tukemisessa, monialaisessa yhteistyössä, sekä laajassa tietämyksessä kasvuolojen ja ympäristön vaikutuksista lasten elämään. Myös Talentia (2022, 16) on Sosionomit varhaiskasvatuksessa-oppaassaan esittänyt varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuvaan kuuluviksi perheiden kanssa tehtävän yhteistyön, sekä monialaisen yhteistyön. Varhaiskasvatuksessa edellytetään yhteistyöosaamista, jota tarvitaan lasten, vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa työskenneltäessä (Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 73). Tämä on myös oman kokemuksemme mukaan sosionomien ydinosaamista, jota varhaiskasvatuspalveluiden on järkevää hyödyntää tehtäväkuvia suunnitellessa.

Kyselyn vastauksista voi päätellä, että erityisesti sosionomien tuntemus lastensuojelusta olisi tärkeä hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Nykyään varhaiskasvatuksen ammattilaiset osallistuvat erilaisiin työryhmiin moniammatillisissa ja usein myös organisaatorajat ylittävissä työskentelyssä. On tärkeää, että tällöin saadaan hyödynnettyä kaikki moniammatilliseen tiimiin sisältyvä osaaminen. (Kupila 2020, 314.) Talentia-lehti (2022 a) on verkkojulkaisussaan maininnut varhaiskasvatuksen sosionomin yhdeksi tehtäväksi lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisen ja lasten syrjäytymisen ehkäisemisen. Varhaiskasvatuksen sosionomit kykenevät arvioimaan lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyviä riskitekijöitä ja ottamaan vastuun varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden välisestä yhteistyöstä. Varhaisessa vaiheessa lapsen huoltajille tarjottu tuki ehkäisee ongelmien monimutkaistumista ja korjaavien palvelujen tarvetta (Heinonen 2016, 255–256).

Tutkimustuloksistamme kävi ilmi myös se, että varhaiskasvatuksessa nähdään tarvetta sekä varhaiskasvatuksen opettajien, että sosionomien osaamiselle. Kyselyn vastaajat ajattelivat, että erilaiset koulutustaustat voisivat tuoda rikkautta ja monipuolista osaamista varhaiskasvatukseen. Samalla kuitenkin vastauksissa nousi esille huolta siitä, että mikäli sosionomit eivät saa omaa eriteltyä tehtäväkuva, voi työnjako opettajien kanssa muodostua haastavaksi. Myös tästä näkökulmasta oman tehtäväkuvan muodostaminen sosionomeille varhaiskasvatuksessa on tärkeää. Ukkonen-Mikkola, Yliniemi, Wallin & Kinnunen (2021, 71) mieltävät moniammatillisuuden keskeiseksi voimavaraksi varhaiskasvatuksessa, jota voidaan käyttää vastaamaan työhön liittyviin lisääntyviin vaatimuksiin. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuus koostuu pedagogisen toiminnan vastuusta, sekä lasten oppimista edistävästä asioista. Sosionomien asiantuntijuutta kohdistetaan tiimissä jakamalla vastuuta

toiminnasta, lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, sekä etujen toteutumisen huolehtimisesta ja verkostotyöstä.

Kulttuurinen moninaisuus osana sosionomien työtä ei yllättäen noussut kyselyssämme esille yhdeskään vastauksessa. Talentia (2022) on Sosionomit varhaiskasvatuksessa-oppaassaan nostanut kulttuurisen moninaisuuden yhdeksi mahdolliseksi osaksi varhaiskasvatuksen sosionomintehtäväkuvaa. Käsittelimme tätä aihetta kuitenkin yhteisessä Teams-palaverissa, johon osallistuimme yhdessä toimeksiantajamme ja muutamien Iisalmen varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Tällöin esille nousi toiveita siitä, että varhaiskasvatuksen sosionomit voisivat jollain tapaa ottaa vastuuta monikulttuuristen perheiden tarpeista. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on luoda ryhmään moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri, jossa suhtaudutaan kunnioittavasti monimuotoisiin perheisiin, eri kieliin, kulttuureihin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin (Eerola-Pennanen 2020, 242). Mielestämme sosionomien osaaminen tukisi myös tämän tehtävän toteutumista varhaiskasvatuksessa.

Pohdimme, että olisimme voineet kyselyssämme nostaa esille myös tunnekasvatuksen ja sen tärkeyden tämän päivän varhaiskasvatuksessa. Sosionomin koulutus antaa mielestämme hyvät valmiudet tunnekasvatukseen, jolloin varhaiskasvatuksen sosionomit voisivat hyödyntää myös tätä osaamistaan varhaiskasvatuksessa. Surakka (2013, tiivistelmä) mainitsee, että ihmisten ollessa vuorovaikutuksessa keskenään tunteet ovat kaikkialla läsnä jossakin muodossa. Tunteilla on vaikutusta monenlaiseen kognitiiviseen toimintaan sekä elämän kulkuun vaikuttaviin sosiaalisiin taitoihin. Varhaiskasvatuksella on suuri rooli tunnetaitojen kypsymisessä. Hyvien tunnetaitojen on todettu suojaavan monenlaisilta elämään liittyviltä riskitekijöiltä.

Vuonna 2030 varhaiskasvatuslain (540/2018) 37 § astuu voimaan ja päiväkodin henkilöstöstä kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus ja vähintään puolella heistä varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Nivala & Rönkkö (2021, 144) pohtivat tulkitaanko lakia niin, että sosionomia ei tarvita jokaisessa lapsiryhmässä. Jäimme miettimään voisiko tämä johtaa siihen, että sosionomin puuttuminen lapsiryhmästä heikentäisi varhaiskasvatuksen laatua?

Talentia-lehden (2022 b) verkkojulkaisun mukaan varhaiskasvatuksen sosionomilla on taitoa tunnistaa lapsen hyvinvointia vaarantavia tekijöitä, sekä taitoa arvioida ja suunnitella keinoja, miten niitä voidaan ehkäistä. Varhaiskasvatuksen sosionomi tarvitaan jokaiseen lapsiryhmään, koska kaikki lapset tarvitsevat tukea hyvinvointiinsa. Jäimme pohtimaan, että kyselyssämme olisi voinut selvittää myös, miten varhaiskasvatuksen sosionomille määriteltyä tärkeää tehtäväkuvaa toteutetaan, jos ryhmässä on kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, eikä lainkaan sosionomia.

Wessman (2022) kirjoittaa KT-lehden verkkojulkaisussa, että varhaiskasvatuksen sosionomien osuus henkilöstömitoituksessa on jätetty lähinnä työnantajien harkintaan. Hänen mukaansa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvassa työtehtävien ei pitäisi painottua sellaisiin, jotka vievät voimavaroja lapsiryhmässä työskentelystä. Pohdimmekin voisiko tämän kaltainen ohjeistus heikentää sosionomien mahdollisuuksia toteuttaa kyselyssäkin tärkeinä esiin nousseita tehtäviä, kuten perheiden varhaisista tukemista, perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä, sekä monialaista yhteistyötä.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Hyvän tavan mukaan tehty tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja luotettava sekä siitä saatu tulos uskottava (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tiedeyhteisö on tunnustanut toimintatapoja, joita olemme tutkimukseemme noudattaneet, kuten rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tutkimustyön tarkkuus. Olemme tutkimusta tehdessämme tallentaneet ja esittäneet, sekä arvioineet tulokset mahdollisimman tarkasti. Olemme suunnitelleet, toteuttaneet ja raportoineet tutkimuksemme niin, että kerätyt tiedot on tallennettu kuten tieteellisen tiedon vaatimukset edellyttävät. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021.)

Tarkoituksenamme oli kerätä mahdollisimman luotettavaa tietoa, jolloin oli perusteltua kerätä vastauksia niin, ettei vastaajien henkilöllisyys missään vaiheessa paljastunut. Kyselyn mukana lähetettiin vastaajille tietosuojaseloste, jossa kerrottiin osallistujien tietojenkäsittelystä. Sähköisessä kyselyssä emme kysyneet vastaajien henkilötietoja tai työyksikköä.

Laadullisen tutkimuksen voidaan sanoa olevan luotettava, kun tutkittu materiaali ja tutkimuskohde sopivat toinen toisiinsa, eikä teorian syntymiseen ole vaikuttaneet satunnaiset tai epäolennaiset tekijät. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa, sen toteuttamista ja luotettavuutta ei voi pitää toisistaan erillisinä tapahtumina, sillä luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja hänen oma rehellisyytensä. Tiedostimme, että tutkimukseen vaikuttavat tutkijan itse tekemät valinnat, teot ja ratkaisut, joten arvioimme tutkimuksemme luotettavuutta jokaisen tekemämme päätöksen ja valinnan kohdalla. (Vilka 2021, 196.) Sitouduimme tutkimukseemme arvioimaan jatkuvasti tutkimuksemme luotettavuutta pohtimalla omien valintojemme ja ratkaisujemme vaikutuksia ja tarkoitusta.

Koko tutkimusprosessin ajan heti ideointivaiheesta tutkimustuloksiin ja tutkimuksesta tiedottamiseen tutkimuseettisyys on ollut mukana. Olemme sitoutuneet tutkimusta tehdessämme hyvään tieteelliseen käytäntöön ja keskustelleet tutkimuseettisyydestä tutkimuksen eri vaiheissa. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa sitä, että tutkijana pidimme kiinni eettisesti kestävästä tiedonhankintamenetelmästä sekä tutkimusmenetelmästä. Käytännössä katsoen tämä tarkoittaa, että tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät ovat sellaisia, jotka saavat tiedeyhteisöltä hyväksynnän. (Vilka 2021, 41.)

Eettisyydellä tutkimukseemme tarkoitamme sitä, että tutkijana noudatimme koko tutkimuksen ajan eettisiä periaatteita. Siten tutkimuksessa käytetyt menetelmät ja analyysikeinot vastaavat sellaisia kriteerejä, että ne voisivat soveltua myös muiden huolellisesti tehtyjen tutkimusten suuntaviivoiksi. Tutkimuksen tavoitteena tulee olla myös tuottaa positiivisia asioita henkilöille, joihin se kohdistuu. Tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden elämää ei saa vaarantaa missään tutkimuksen vaiheessa etenkin, jos sen kohteena on arka aihe. Tutkimus ei saa haitata sen kohderyhmää tai muita siihen liittyviä tahoja. (Juuti & Puusa 2020, 175.)

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet on kehitetty tukemaan ihmisiä tutkivia tutkijoita ja tutkimusryhmiä sekä antamaan suojaa ihmisille, joihin tutkimus kohdistuu. Tutkimuksissa, jotka kohdistuvat ihmisiin eettiset ongelmat korostuvat tutkijan ja tutkittavan kohdatessa. Usein kohtaamisiin liittyy tekijöitä, joita ei voi ennakoita ja eettisiin ongelmiin ei löydy vain yhtä totuudenmukaista vastausta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7.)

9.3 Ammatillinen kasvu

Lähdimme tekemään opinnäytetyötä varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvasta, sillä valmistumme myös itse tutkintoon, jonka tehtäväkuva on vielä useissa kunnissa laatimatta. Aihe on hyvin ajankohtainen ja ajatuksia herättävä. Pidimme aiheen tutkimista tärkeänä myös siitä näkökulmasta, että tulevilla varhaiskasvatuksen sosionomin suuntautumista harkitsevilla opiskelijoilla olisi tarjolla tietoa siitä, millaista sosionomien työ varhaiskasvatuksessa voisi olla.

Tässä opinnäytetyössä tavoitteenamme oli lisätä tietoa siitä, millaisia tarpeita sosionomien työlle nousee varhaiskasvatuksen arjesta. Halusimme kuulla mielipiteitä ja ajatuksia aiheesta varhaiskasvatuksen ammattilaisilta. Henkilökohtaisesti tavoittelimme opinnäytetyössämme myös oman ammatillisen osaamisen syventämistä ja laajentamista varhaiskasvatuksen kentällä. Mielestämme saavutimme työllemme asetetut tavoitteet hyvin. Saimme arvokkaita näkökulmia ja ajatuksia varhaiskasvatuksen ammattilaisilta, siitä millaista roolia he toivoisivat sosionomien varhaiskasvatuksessa ottavan. Lisäksi projektimme aikana selkiytyi myös oma käsityksemme siitä, millaista työ sosionomina voisi tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa olla. Mielestämme on erittäin tärkeää, että jokaisella varhaiskasvatuksen ammattiryhmällä on oma selkeä työnkuva. Ajattelemme tietoisuuden omista tehtävistään vähentävän myös eri ammattikuntien välisiä ristiriitoja.

Opinnäytetyötä kirjoittaessamme, olemme törmänneet mediassa usein aiheisiin, joissa käsitellään varhaiskasvatuksen nykytilaa ja opiskelijoiden näkemyksiä siitä, kuinka houkutteleva työpaikka varhaiskasvatus tällä hetkellä ja tulevaisuudessa on. Näistä uutisista välittyy usein samat ajatukset, joita myös meille on herännyt, kun olemme pohtineet alalle työllistymistä, kuten epävarmuus ja huoli omien voimavarojen riittävydestä vaativassa työssä.

Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta vastaavanlaisesta projektista, joten kokonaisuutena opinnäytetyön tekeminen on opettanut meille paljon. Pitkäjänteinen työskentely on opettanut kärsivällisyyttä ja keskeneräisyyden sietämistä. Omat haasteensa meille on asettanut myös se, että olemme työstäneet opinnäytetyötä kukin omalla paikkakunnallamme kaukana toisistamme, joten työ on ollut suurelta osin yksin puurtamista. Toki ryhmän tuki on ollut aina tarvittaessa saatavilla ja etäyhteydet mahdollistavat yhteiset palaverit, kun vain sopivaa aikaa on löytynyt.

Projektimme alkuvaiheessa meille tuotti hankaluutta se, että emme heti löytäneet toimeksiantajaa, joka olisi lähtenyt kanssamme tätä kiinnostavaa aihetta työstämään. Meille tuleville varhaiskasvatuksen sosionomeille aihe on tärkeä ja kiinnostava, joten koimme hieman jopa turhautumista, kun alkuun pääseminen tuotti vaikeuksia. Lopulta toimeksiantaja löytyi Iisalmen varhaiskasvatuspaleluista ja pääsimme työstämään aihetta heidän tarpeitaan ja toiveitaan kuunnellen.

Päätimme toteuttaa osana opinnäytetyötämme Webropol-kyselyn, jolla on mahdollista tavoittaa laaja joukko vastaajia. Webropol-kysely oli työmme kannalta hyvä vaihtoehto myös siksi, että kukaan meistä opinnäytetyön tekijöistä ei asu lähellä Iisalmea, jolloin verkkokyselyn hyödyntäminen tuntui luontevalta ratkaisulta. Olimme yllättyneitä, että saimme kyselymme vain kymmenen vastausta. Tähän syynä saattoi ehkä osaltaan olla varhaiskasvatuksen kiireinen arki, josta ei välttämättä löydy aikaa perehtyä kyselyyn, mikäli aihe ei erityisesti kiinnosta. Jäimme miettimään, että kyselys-

sämme oli paljon sellaisia kysymyksiä, joita emme voineet hyödyntää lopullisessa opinnäytetyösämme ja pohdimmekin, olisimmeko saaneet enemmän vastauksia, jos kysymyksiä olisi ollut vähemmän.

Paljon iloa meille tuotti se, että vaikka vastausten kokonaismäärä jäi vähäiseksi, saimme kuitenkin niistä tutkimuksemme kannalta paljon arvokasta ja tärkeää tietoa. Toisaalta aineiston pieni koko helpotti meitä analysointi vaiheessa, sillä toki pienempi määrä tietoa on helpompi käsitellä ja analysoida. Vastauksista nousi esille paljon samansuuntaisia ajatuksia sosionomien roolista varhaiskasvatuksessa, mitä olimme itsekin pohtineet. Mikäli vastauksia olisi tullut enemmän, olisi ehkä esille saatanut nousta myös uusia näkökulmia aiheeseen.

Opiskelijan palvelujen tuottamis- ja kehittämisasiantuntijuus vahvistuu sosiaalialan tutkinto-ohjelman kautta moninaistuvan ja monikulttuurisen varhaiskasvatustyön, varhaisen tuen tarpeen tunnistamisen, perhetyön sekä ehkäisevän lastensuojelun alueisiin liittyen. Perheiden tuen tarpeet ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun tarpeet varhaiskasvatuksessa ovat lisääntyneet voimakkaasti ja tähän sosionomin opinnot tuovat vahvaa osaamisperustaa. (Arene 2017, 14.) Varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävään ja siihen liittyvään teoretiseen syventymiseen on vahvistanut tunnetta omasta osaamisestamme. Ajattelemme, että työelämä ja työkokemus lisäävät varmasti itsevarmuutta ja koulutuksen tuoma osaaminen vahvistuu. Saamamme koulutuksen lisäksi meidän tulee olla tietoisia yhteiskunnassa jatkuvasti tapahtuvista muutoksista ja niiden vaikutuksista lapsiin ja perheisiin. Tämä edellyttää meiltä tulevilta varhaiskasvatuksen sosionomeilta jatkuvaa ajantasaisen tiedon hankkimista ja lisäkoulutautumista.

9.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva ja palkkaus ovat vailla loppuun määriteltyä tehtäväkuva ja palkkaluokkaa vielä monessa kaupungissa. Päiväkodit ja kunnat eivät tiedä millä nimikkeellä palkata varhaiskasvatuksen sosionomeja töihin ja mikä on heidän palkkansa. Teoretietoa ja tutkittua tietoa on hyvin vähän, sillä ensimmäiset lakiuudistuksen jälkeen valmistuneet varhaiskasvatuksen sosionomit vasta hakevat paikkaansa eri työkentiltä

Tässä opinnäytetyössä tuottamamme tieto hyödynnetään Iisalmen varhaiskasvatuspalveluissa, jossa kehitetään tehtäväkuva varhaiskasvatuksen sosionomeille. Lisäksi tämä opinnäytetyö voi olla hyödyksi valmistuville varhaiskasvatuksen sosionomeille, sillä toistaiseksi ei ole juurikaan tietoa siitä, mitä työ varhaiskasvatuksen sosionomina tulevaisuudessa on. Oma työuraa suunniteltaessa on hyvin tärkeää tietää, millaisia tehtäviä varhaiskasvatuksen sosionomille on työkentällä tarjolla.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla kiinnostava selvittää vastaako varhaiskasvatuksen sosionomien koulutus tällä hetkellä riittävän hyvin siihen tarpeeseen, mitä työelämä varhaiskasvatuksen sosionomeilta odottaa. Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia, miten jatkossa käy opiskelijoiden halukkuudelle suuntautua opinnoissaan varhaiskasvatukseen ja lisäävätkö valmistuvat tehtäväkuvat halukkuutta tähän suuntautumsvaihtoehtoon.

LÄHTEET

Ahonen, Liisa 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alila, Kirsi 2022. Lainsäädännöllinen kehys tuen uudistukselle varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heiskanen, Noora & Syrjämäki, Marja (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–37.

Arene 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428. Viitattu 19.3.2022.

Benzies, Karen & Mychasiuk, Richelle 2009. Fosterin family resilience: a review of the key protective factors. *Child & Family social work* 14:1, 13–114.

Eerola-Pennanen, Paula 2020. Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, Leena & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 241–254.

Heinonen, Hanna 2016. Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Törrönen, Maritta, Hänninen, Kaija, Jouttimäki, Päivi, Lehto-Lundén, Tiina, Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus Oy, 243–260.

Heinonen, Hanna, Iivonen, Esa, Korhonen, Merja, Lahtinen, Nina, Muuronen, Kaisu, Semi, Ritva & Siimes, Ulla 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heiskanen, Noora 2019. Tuen prosessit ja lähtökohdat. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) Varhaiserityiskasvatus. 2. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 95–118.

Heiskanen, Noora, Alasuutari, Maarit & Vehkakoski, Tanja 2018. Positioning children with special educational needs in early childhood education and care documents. *British Journal of Sociology of Education*, 39:6, 827–843. <https://doi.org/10.1080/01425692.2018.1426443>. Viitattu 26.10.2022.

Helin, Elisa, Kola-Torvinen, Pia & Tarkka, Kirsi 2018. Osallisuus ja osallistuminen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Kangas, Jonna, Vlasov, Janniina, Fonsén, Elina & Heikka, Johanna (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 11–19.

Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Hämäläinen, Juha 2015. Defining Social Pedagogy: Historical, Theoretical and Practical Considerations. *The British journal of social work*, 45(3), 1022–1038.

Hämäläinen, Juha 2022. Suomalaista sosiaalipedagogiikkaa rakentamassa. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, vol 23, nro 1/22.

Iisalmen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022. <https://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=bbe3e68d-ebb1-4001-a053-22848a21cb7e>. Viitattu 11.2.2022.

Iisalmi 2022. Iisalmen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025. <https://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=8793d2ab-f5b1-43c5-a0f5-56a7ed034be9>. Viitattu 16.4.2023.

Juuti, Pauli & Puusa, Anu 2020. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 175.

- Juuti, Pauli & Puusa, Anu 2020. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. 9–19.
- Kangas, Jonna, Lastikka, Anna-Leena & Karlsson, Liisa 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Otava.
- Karila, Kirsti 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf. Viitattu 31.10.2022.
- Karila, Kirsti, Kosonen, Tuomas & Järvenkallas, Satu 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Helsinki 2017: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>. Viitattu 1.4.2022.
- Koivula, Merja, Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula (toim.) 2022. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3. korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Vastapaino Oy.
- Kupila, Päivi 2020. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 310–320.
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 8.9.2022
- Lindqvist, Ulla 2008 (toim.). Varhainen tuki- kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:7. <https://docplayer.fi/415424-Varhainen-tuki-varhainen-tuki-o-p-a-s-kohti-hyvia-kaytantoja-kohti-hyvia-kaytantoja-opas.html>. Viitattu 11.9.2022.
- Mönkkönen, Kaarina, Leinonen, Leena, Arajärvi, Miina, Hovatta, Anna-Elina, Tusa, Nina & Salokangas, Katri 2019. Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa Mönkkönen, Kaarina, Kekoni, Taru & Pehkonen, Aini (toim.) Moniammatillinen yhteistyö, vaikuttava vuorovaikutus sosiaalij- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus 2019, 47–88.
- Niikko, Anneli & Korhonen, Riitta 2021. Varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatushenkilöstö eettisessä ammatissa. Teoksessa Fonsén, Elina, Koivula, Merja, Korhonen, Riitta & Ukkonen Mikkola, Tuulikki (toim.) Varhaiskasvatuksen asiantuntijat, yhteistyössä eteenpäin. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 18–33.
- Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2017. Sosiaalipedagoginen viitekehys nuorisotalan työssä. Teoksessa Kenen nuorisotyö? Hoikkala, Tommi & Kuivakangas, Johanna (toim.) Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196, 75–92.
- Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Nivala, Elina & Rönkkö, Sofia 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ja sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa Fonsén, Elina, Koivula, Merja, Korhonen, Riitta & Ukkonen-Mikkola, Tuulikki (toim.) Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 127–146.
- Oaj 2020. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>. Viitattu 4.9.2022.
- Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta 2019. Muuttuva varhaiskasvatus. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) Varhaiserityiskasvatus. 2. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–49.

- Puusa, Anu 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus Oy, 145–156.
- Pölkki, Pirjo 2016. Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Törrönen, Maritta, Hänninen, Kaija, Jouttimäki, Päivi, Lehto-Lundén, Tiina, Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus Oy, 261–277.
- Rantala, Anja 2004. Perheen ja päivähoidon yhteistyö. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala Riitta. Eri-tyiskasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY. 97–110.
- Savonia-ammattikorkeakoulu 2022. Sosionomin ammatilliset kompetenssit. Verkkosivu. <https://www.savonia.fi/opiskele-tutkinto/tutkinnot-ja-hakeminen/opetussuunnitelmat/?yks=IS&krtid=1275&tab=2>. Viitattu 15.9.2022.
- Sims, Margaret & Brettig, Karl 2018. Early childhood education and early childhood development: Do the differences matter? *Power & Education* Vol.10 (3), 275–287. <https://doi-org.ezproxy.savonia.fi/10.1177%2F1757743818771986>. Viitattu 21.5.2022.
- Soininvaara, Osmo 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtiollisista linjauksista. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70095/kasvatus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 5.11.2022.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/ 2014. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>. Viitattu 8.9.2022.
- Surakka, Anna-Kaisa 2013. Lasten tunnetaidot päiväkodissa. 5-vuotiaat ja tunnemuksuohjelma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42670/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201312162809.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 25.3.2023.
- Talentia 2022. Sosionomit varhaiskasvatuksessa. Opas työntekijöille ja työnantajille. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/e3226696-9654-11ed-b7db-00155d64030a>. Viitattu 21.3.2023.
- Talentia julkaisuaika tuntematon. Talentian tavoitteet varhaiskasvatuksessa. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/talentian-tavoitteet-varhaiskasvatuksessa/>. Viitattu 21.3.2023.
- Talentia-lehti 2022 a. Varhaiskasvatuksen sosionomien ammattitaito käyttöön. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/varhaiskasvatuksen-sosionomien-ammattitaito-kayttoon/>. Viitattu 8.3.2023.
- Talentia-lehti 2022 b. Varhaiskasvatuksen korkeakoulutettujen puolella. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/varhaiskasvatuksen-kekorkeakoulutettujen-puolella/>. Viitattu 21.3.2022.
- Tast, Eeva 2007. Juuret ja siivet-sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* Vol 8 (2007), 17–50. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/120124/71469>. Viitattu 6.11.2022.
- THL tilastoraportti 33/2020. Varhaiskasvatus 2019. Varhaiskasvatuksessa käytetään palveluseteliä yhä useammin. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140541/Tr33_20.pdf?sequence=5&isAllowed=y. Viitattu 19.9.2022.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 2. uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 11.2.2022.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 24.1.2023.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>. Viitattu 24.4.2022.

Ukkonen-Mikkola, Tuulikki, Yliniemi, Raija, Wallin, Outi & Kinnunen, Päivi 2021. Kohti Muuttuvaa moniammatillisuutta. Teoksessa Fonsén, Elina, Koivula, Merja Korhonen, Riitta & Ukkonen Mikkola, Tuulikki (toim.) Varhaiskasvatuksen asiantuntijat, yhteistyössä eteenpäin. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 71–84.

Ukkonen-Mikkola, Tuulikki, Yliniemi, Raija, & Wallin, Outi. 2020. Varhaiskasvatuksen työ muuttuu: muuttuuko asiantuntijuus? Työelämän tutkimus, 18(4), 323–339. <https://doi.org/10.37455/tt.89217>. Viitattu 18.5.2022.

van Huizen, Tomas & Plantenga, Janneke 2018. Do children benefit from universal early childhood education and care? A meta-analysis of evidence from natural experiments. *Economics of Education Review* 66. 206–222. <https://doi-org.ezproxy.savonia.fi/10.1016/j.econedurev.2018.08.001>.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>. Viitattu 4.9.2022.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf. Viitattu 4.9.2022.

Vilkka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Vlasov, Janniina, Salminen, Jenni, Repo, Laura, Karila, Kirsti, Kinnunen, Susanna, Mattila, Virpi, Nurkarinen, Thomas, Parrila, Sanna & Sulonen, Hanna 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Wessman, Canelia 2022. KT-lehti. Uusi tehtävä päiväkodeissa. <https://www.ktlehti.fi/2020/5/Uusi-tehtava-paivakodeissa>. Viitattu 22.3.2023.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1991/19910060/19910060_2#idm45949344388208. Viitattu 12.9.2022.

LIITE 1: SAATEKIRJE WEBROPOL-KYSELYYN

Hei!

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Savonia ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Iisalmen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa. Aiheenamme on varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva Iisalmissa.

Uuden 2018 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus vaatii vähintään varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkinnon (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 26§). Tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 2020 tai sen jälkeen opintonsa aloittaneet sosionomiopiskelijat eivät enää voi saada sosionomin tutkinto-ohjelmasta varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutta, vaan valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomeiksi.

On kuntien vastuulla määritellä varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäväkuva ja palkkaus. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisiin työtehtäviin valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomit tulevat valmistuttuaan mahdollisesti työllistymään.

Osana tätä opinnäytetyötä toteutamme kyselyn varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jossa selvitetään ajatuksia ja toiveita siitä, millaisia tehtäviä varhaiskasvatuksen sosionomien vastuulle voisi kuulua. Iisalmen varhaiskasvatuspalvelut voivat hyödyntää tätä tietoa kehittäessään toimenkuvaa varhaiskasvatuksen sosionomeille.

Kysymykset ovat suurimmaksi osaksi monivalintakysymyksiä, mutta mukana on myös kysymyksiä, joihin toivomme sinun vastaavan vapaalla tekstillä. Jokainen vastaus on tärkeä ja tuottaa meille tärkeää tietoa, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen sosionomien työnkuvan kehittämässä.

Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja siihen vastataan anonymisti, eikä yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan vastausten perusteella. Osallistumalla kyselyyn annat suostumuksesi tietosuojaselosteen mukaiseen tietojesi käsittelyyn. Toivomme vastauksia 11.11 mennessä.

Linkki kyselyyn <https://link.webropolsurveys.com/S/138CCFAE8671F886>

Kiitos vastauksestasi!

Ystävällisin terveisin Kati Vääntinen, Minna Vääntinen ja Noora Hytönen

LIITE 2: KUVAKAAPPAUS WEBROPOL-KYSELYSTÄ VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖLLE

SAVONIA**ammattikorkeakoulu**

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva lisäalnessa

1. Missä tehtävässä toimit päiväkodissa?

- Päiväkodin johtaja
- Varhaiskasvatuksen opettaja
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Varhaiskasvatuksen sosionomi
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
- Ryhmäavustaja
- Jokin muu mikä _____

2. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt nykyisessä työssäsi?

- 0-1
- 1-5
- 5-10
- Yli 10

3. Miten viihdyt työssäsi?

- Erinomaisesti
- Hyvin
- Huonosti
- En osaa sanoa

4. Työskenteletkö koulutustasi vastaavissa tehtävissä?

- Kyllä
- En

5. Oletko tyytyväinen palkkaasi?

- Kyllä
- En

6. Vastaako saamasi palkka työsi vaativuutta, määrää ja vastuuta?

Kyllä

Ei

7. Onko työnantajasi?

Julkinen

Yksityinen

Kolmas sektori

8. Työskenteleekö yksikössäsi varhaiskasvatuksen sosionomi ?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

9. Jos yksikössäsi työskentelee varhaiskasvatuksen sosionomi, niin millaisia tehtäviä kuuluu hänen vastuulleen?

10. Mitä mieltä olet uudesta lakimuutoksesta, jonka myötä varhaiskasvatuksen sosionomi ei ole enää pätevä toimimaan varhaiskasvatuksen opettajana?

11. Miten varhaiskasvatuksen sosionomit voisivat edistää varhaisen tuen toteutumista?

12. Miten varhaiskasvatuksen sosionomit voivat edistää monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa?

13. Miten varhaiskasvatuksen sosionomit voivat edistää yhteistyötä perheiden kanssa?

14. Mitä ajattelet/toivot varhaiskasvatuksen sosionomin työpanoksen tuovan työyhteisöön?

15. Millaisia tehtäviä mielestäsi voisi kuulua varhaiskasvatuksen sosionomin vastuulle?

16. Pitääkö varhaiskasvatuksen sosionomeille mielestäsi olla oma eritelty työnkuva?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

17. Kenelle mielestäsi kuuluu toiminnan suunnitteluvastuu? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- Varhaiskasvatuksen opettajalle
- Varhaiskasvatuksen sosionomille
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle

18. Kenelle mielestäsi kuuluu vasukeskustelut? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- Varhaiskasvatuksen opettajalle
- Varhaiskasvatuksen sosionomille
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle

19. Kenelle mielestäsi kuuluu opetusvastuu? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- Varhaiskasvatuksen opettajalle
- Varhaiskasvatuksen sosionomille
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle

20. Kenelle mielestäsi kuuluu vastuu lapsen päivittäisen hoivan ja huolenpidon toteutumisesta?

- Varhaiskasvatuksen opettajalle
- Varhaiskasvatuksen sosionomille
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle

21. Kuuluuko mielestäsi varhaiskasvatuksen sosionomille suunnittelu-aikaa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

22. Kenen vastuulla on yhteistyö muiden tahojen kanssa lapsen oppimisen pulmissa? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto

- Varhaiskasvatuksen erityisopettajalle
- Varhaiskasvatuksen opettajalle
- Varhaiskasvatuksen sosionomille
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle

23. Onko mielestäsi varhaiskasvatuksessa tarvetta varhaiskasvatuksen sosionomeille?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

24. Pitäisikö varhaiskasvatuksen sosionomilla olla erillistä työaikaa perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

25. Pitäisikö varhaiskasvatuksen sosionomilla olla mahdollisuus tehdä myös kotikäyntejä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

26. Tuleeko varhaiskasvatuksen sosionomille maksaa edelleen samaa palkkaa kuin aikaisemminkin toimiessaan varhaiskasvatuksen opettajana?

27. Mitä hyvää näet siinä, että varhaiskasvatuksessa työskentelee myös varhaiskasvatuksen sosionomi?

28. Mitä haasteita näet siinä, että varhaiskasvatuksessa työskentelee myös varhaiskasvatuksen sosionomi?

29. Onko sinulla vielä joitain muuta mitä haluaisit sanoa aiheesta?

